

http://www.treko.ru/show_article_821

16. Александров С. Консультационный проект без риска. Как достичь желаемого и обойтись без ошибок / С. Александров, Н. Саламбаши // Управление компанией. – 2003. – № 4 [Электронный документ]. – Режим доступа : http://www.cfin.ru/consulting/cons_risk.shtml
17. Kubr M. Management consulting: a guide to the profession [4 ed.].– Geneva: International Labour Organization –2002.
18. Посадский А. Основы консалтинга : [пособ. для преп. экон. и бизнес-дисциплин] / А. Посадский. – М. : ГУВШЭ, 1999. – 240 с.
19. Книш М.Г. Методологічні підходи консалтингу: проектне, процесне, експертне консультування / М.Г. Книш, М.Б. Буньо // Вісник НУ"Львівська політехніка". Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2008. – № 624. – С. 184–191.
20. Борзак О. Що таке ефективний консалтинговий проект / О. Борзак // Консалтинг в Україні : всеукр. журн. / АП "Асоц. консалтинг. фірм". – 2007. – № 5. – С.25–27.
21. Консалтинговый проект: повышение эффективности деятельности предприятия // Матеріали офіційного сайту консалтингової компанії "Корпоративные системы Интернет" [Електронний документ]. – Режим доступа : <http://corpsys.ru/Consulting/Folder/Project.aspx>
22. Верба В.А. Проекти розвитку компанії: проблеми та ознаки ідентифікації / В.А. Верба // «Менеджер» Вісника ДДНУУ. – 2009. – № 4 (50). – С. 207 – 214.
23. Бурков В.Н. Технология создания эффективных социально-экономических комплексов на основе активного проектирования / Бурков В.Н., Павлов С.Г., Цымбал С.В. // Труды МНТК «Теория активных систем». М. : ИПУ РАН, 2001. – С. 52–54
24. Балашов В.Г. Механизмы управления организационными проектами / Балашов В.Г., Заложнев А.Ю., Новиков Д.А. – М. : ИПУ РАН, 2003. – 84 с.
25. Кабицын А.В., Павлов С.Г., Черноморский Д.А. Активное проектирование: методология использования в российских условиях / Кабицын А.В., Павлов С.Г., Черноморский Д.А. // Труды МНПК «Современные сложные системы управления». – Липецк: ЛГТУ, 2002. – С. 60–61.
26. Посадский А. Стадии консалтингового процесса [Электронный документ]. – Режим доступа : <http://www.management.com.ua/consulting/cons014.html>

Надійшла 06.10.2010

УДК 338.001.36

О. Л. ГУРА

Одесский институт финансов УДУФМТ

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто сучасний стан і динаміку зовнішньої торгівлі, іноземного інвестування в Україні у взаємозв'язку з рейтинговими оцінками країни в глобальному торговельному та інвестиційному середовищі.

It is considered in the article the modern consisting and dynamics of foreign trade, foreign investing of Ukraine in intercommunication with the ratings estimations of country in a global point-of-sale and investment environment.

Ключові слова: інвестиційний клімат, ВВП, прямі іноземні інвестиції, рейтинг глобалізації, індекс економічної свободи, рейтингова оцінка конкурентоспроможності, глобалізовані країни.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Україна має великий природно-ресурсний, людський та науково-технічний потенціал, що приваблює іноземних інвесторів та потенційних партнерів. Проте відсутність досвіду застосування всіх сучасних засобів ефективного формування торговельної політики ще не дозволяє Україні стати рівноправною учасницею світового співтовариства. Тому останнім часом значно підвищився інтерес до обґрунтування теоретичних засад ефективного здійснення зовнішньоекономічних відносин у провідних галузях національної економіки, розробки механізму здійснення торговельно-економічної політики на різних ієрархічних рівнях, а також до опрацювання конкретних принципів і правил ефективної організації зовнішньоекономічної діяльності України.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Проблеми інвестиційного розвитку економіки України останніми роками активно аналізуються багатьма авторами: І.Т. Балабанов, І.О. Бланк, В. Будкін, І.В. Зяцько, І.В. Крючкова, В.М. Гриньова, Н. Ізосімова, К.В. Измайлова, Л. Карпенко, В.В. Ковальов, В. Новицький, І.В. Отодюк, Т. Панфілова, Ю. Пахомов, В.П. Семиноженко, С.В. Сенребряков.

У роботах економістів розглядаються тенденції у сфері інвестування наукоємних видів промислової діяльності з боку зовнішніх і внутрішніх інвесторів, проводиться економічна оцінка значення для України найвагоміших країн-інвесторів, досліджуються шляхи стимулювання інвестиційної діяльності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Україна більш ніж 19 років розвивається шляхом незалежності. Цього часу повинно бути достатньо для повного відновлення економіки країн, які постраждали під час Другої світової війни. Але наприкінці другого десятиріччя ми все ще маємо

великі соціальні дефіцити, залишається складним комплекс проблем щодо моніторингу соціального розвитку. Вплив світової фінансової кризи на економіку України ще більш ускладнив становлення та розвиток як економіки країни в цілому, так й окремих підприємств зокрема.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у визначенні інвестиційної привабливості економіки України, аналізі основних рейтингових показників оцінки країни в глобальному торговельному та інвестиційному середовищі.

Вклад основного матеріалу дослідження. На міжнародну економічну ситуацію та стан справ в Україні найбільше впливатимуть такі глобальні виклики, як уповільнення темпів зростання світової економіки і, відповідно, скорочення попиту, передусім, у розвинутих країнах – торгових партнерах; подальше коливання курсу долара у відношенні до провідних валют світу; коливання цін на основні біржові енергетичні та продовольчі товари; поширення інфляційних процесів; глобальні дисбаланси – колосальні дефіцити та активне сальдо рахунку поточних операцій.

Слід підкреслити, що для України, з огляду на погіршення рахунку поточних операцій в умовах стрімкого збільшення припливу приватного капіталу, передусім у фінансовий сектор, реалізувалася загроза одномоментного виведення "гарячих" грошей – грошових ресурсів, що стихійно перемішуються їх власниками із одного виду бізнесової діяльності в іншій або із однієї країни до іншої з метою збереження їх вартості або одержання спекулятивного прибутку. Вони не беруть участі у створенні матеріальних благ в обороті виробничого чи торгового капіталу. Їх обсяги і потоки збільшуються в умовах посилення нестабільності економіки. Обґрунтуємо це за допомогою аналізу платіжного балансу [1] та основних макроекономічних показників (табл. 1, 2).

Таблиця 1

Динаміка платіжного балансу України у 2001–2009 рр.

Статті платіжного балансу	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Рахунок поточних операцій	1 402	3 173	2 891	6 909	2 531	-1 617	-5 272	-12 763	-1 732
Баланс товарів та послуг	613	1 857	1 288	4 978	671	-3 068	-8 152	-14 350	-1 953
Експорт товарів та послуг	21 086	23 351	28 953	41 291	44 378	50 239	64 001	85 612	54 253
Імпорт товарів та послуг	-20 473	-21 494	-27 665	-36 313	-43 707	-53 307	-72 153	-99 962	-56 206
Баланс товарів	198	710	518	3 741	-1 135	-5 194	-10 572	-16 091	-4 307
Баланс послуг	415	1 147	770	1 237	1 806	2 126	2 420	1 741	2 354
Прямі інвестиції	769	698	1 411	1 711	7 533	5 737	9 218	9 903	4 654
Портфельні інвестиції	-45	337	867	2 067	2 757	3 583	5 753	-1 280	-1 559
Інші інвестиції	-361	-2 299	-2 285	-8 612	-2 460	-5 800	-285	4 684	-7 955

Сьогодні в Україні зовнішньоекономічні зв'язки розвиваються за несприятливим сценарієм – стрімко збільшується дефіцит за рахунками поточних операцій унаслідок значніших темпів нарощування імпорту, а іноземний капітал направляється переважно у фінансовий сектор і нерухомість. Негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами і послугами в Україні в 2008 році становило 13 млрд 484,5 млн дол. проти 7 млрд 263,6 млн дол. у 2007 році. Це стало одним із вирішальних чинників різкої девальвації гривні проти основних світових валют в умовах світової фінансової кризи 2009.

Таблиця 2

Динаміка приросту основних макропоказників України

Показники	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Приріст реального ВВП	105,2	109,6	112,1	102,7	107,1	107,6	102,1	88
Приріст інвестицій в основний капітал	103,4	122,5	120,5	103,9	118,7	124,8	97,4	59,2
Приріст експорту товарів	109,23	127,16	140,83	104,76	111,21	127,96	134,9	54,9
Приріст імпорту товарів	106,31	133,68	123,67	121,8	122,1	136,85	140,3	48,7

Так, чистий приплив ПІІ в економіку України у 2007 р. в 1,6 рази перевищив рівень попереднього року і становив 9,2 млрд дол. (6,6% від ВВП), у 2008 році розмір ПІІ зріс ще на 7,4 відсотки (рис. 1).

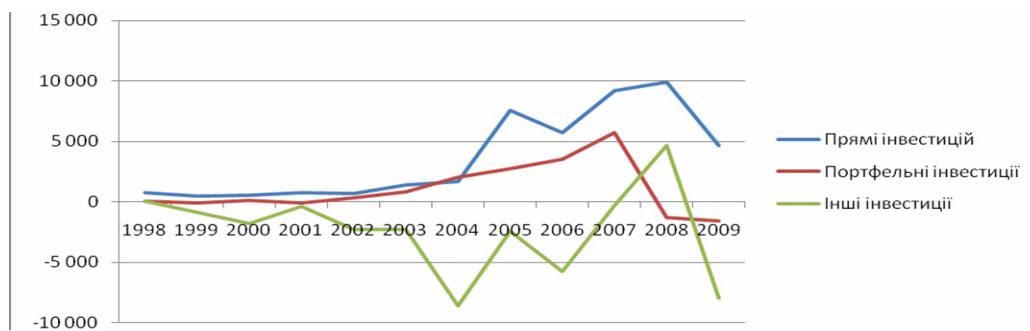

Рис. 1. Динаміка доходів від інвестицій в Україну у 1998–2009 рр.

Найбільш привабливим для іноземних капіталовкладень залишався фінансовий сектор, куди було направлено 37,9% від загальної суми надходжень, що пояснюється переважно купівлею нерезидентами українських банків та інших фінансових установ [2]. Відбувся значний приріст інвестицій у будівництві (в 1,9 рази) та операціях з нерухомим майном (у 2,5 рази). Відповідно, на кінець 2009 р. найбільший обсяг ПІІ зосереджено у сфері фінансової діяльності (22,8% від загального обсягу), у металургійній промисловості (19,8%), оптовій та роздрібній торгівлі (8,8%), операціях з нерухомим майном (8,6%), будівництві (5,5%), харчовій промисловості (5,3%), добувній, хімічній нафтохімічній промисловості та машинобудуванні (по 3,6%).

Але під впливом міжнародної фінансової кризи у 2009 році всі показники різко зменшуються. Прямі зарубіжні інвестиції зменшуються більш ніж вдвічі – на 53% порівняно з 2008 роком. Лише у другому кварталі 2010 року чистих надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну набули позитивної тенденції щодо зміни. Підприємці розпочали повертати свої капітали з офшорних зон.

За оцінками НБУ, у 2007–2008 рр. нарощування експортних поставок відбувалося в результаті збереження високих цін на світових ринках сировини і стабільного попиту на продукцію вітчизняного машинобудування в країнах СНД [1]. Водночас активне розширення як споживчого, так й інвестиційного внутрішнього попиту стимулювало збільшення обсягів імпорتنих операцій. Зокрема, привертає до себе увагу той факт, що у 2006–2007 рр. зростання додатного сальдо торговельного балансу досягалося за умови помірного збільшення споживання домогосподарств темпами, що перевищували темпи зростання ВВП до 7%, а приріст інвестицій в основний капітал був більшим за 20%, що є прийнятним для транзитивної економіки (табл. 2).

У 2008 році вже спостерігається зменшення інвестицій в основний капітал на 2,6% порівняно із 2008 роком. У 2009 році різко падають всі макроекономічні показники економіки України: валовий внутрішній продукт зменшується на 12%, інвестиції в основний капітал зменшуються майже на 41%, значно падає експорт та імпорт товарів.

Сьогодні успіху експортної політики України загрожують внутрішні структурні проблеми, які пригнічують розвиток експортного потенціалу країни, заважають зростанню міжнародної конкурентоспроможності. Про це свідчать результати критичного аналізу та систематизації рейтингових оцінок України, опублікованих міжнародними інституціями у 2009–2010 рр.

Одним з традиційних є рейтинг глобалізації (Globalization Index (GI)), який щорічно складається журналом "Foreign Policy". У 2007 р. в рейтингу враховувалися дані за 2005 р. щодо 72 країн світу (у 2006 р. – 62), в яких зосереджено 88% населення планети і понад 97% світової економіки. У 2009 році в рейтингу враховувались вже 208 країн світу, тобто рейтинг досить вірогідно відображає позиції включених до нього країн [3]. Відомо, що при складанні рейтингу враховуються 3 основних параметри:

- економічна інтеграція (обсяг міжнародної торгівлі, міжнародних інвестицій та різних платежів, що перетинають кордони);
- соціальна інтеграція (міжнародні поїздки і туризм, обсяги міжнародних телефонних переговорів, поштових відправлень і переказів, кількість користувачів мережі Інтернет, число безпечних інтернет-серверів тощо);
- політична інтеграція - залучення до міжнародної політики (членство в міжнародних організаціях, кількість посольств тощо).

Автори рейтингу звертають увагу на те, що найбільш глобалізовані країни є переважно невеликими за розміром і чисельністю населення. Так, до десятків найбільш глобалізованих країн у 2009 році увійшли Бельгія, Ірландія, Нідерланди, Швейцарія, Австрія, Канада, Данія, Сінгапур, Люксембург. До найменш глобалізованих країн віднесені: Узбекистан, Туркменістан, Тонга, Ісландія (U.S), Сомалі. Україна погіршила свою позицію, та знизилась із 42 на 47 позицію. Причому за рівнем економічної інтеграції Україна займає вже 78 позицію, за рівнем соціальної інтеграції – 61 позицію, за рівнем політичної інтеграції 49 позицію.

Наведені порівняльні дані дозволяють сформулювати припущення, що найпотужніші за розмірами ВВП країни, хоч і є активними учасниками процесів іноземного інвестування та міжнародних торговельних відносин, мають більш високий рівень захищеності національної економіки від впливу коливань кон'юнктури світових ринків і викликів розвитку світового господарства, оскільки зберігають відносно низькі рівні співвідношення "зовнішня торгівля та ВВП". Країни з високими рівнями такого співвідношення, у тому числі Україна, є більш уразливими до викликів розвитку світового господарства.

У контексті визначення місця України в глобальному торговельному та інвестиційному середовищі важливими є дані порівняльного аналізу Індексу економічної свободи, опублікованого в січні 2010 р. американським дослідним центром "Heritage Foundation" і газетою "The Wall Street Journal" [4]. Економічна свобода — це фундаментальне право кожної людини управляти її власною працею та майном. В економічно вільних суспільствах, особи вільні у виборі роботи, виробництві товарів, витратах та інвестиціях будь-яким шляхом, яким забажають. Всі ці свободи підтримуються і захищаються державою. В економічно вільних суспільствах, також, уряд дозволяє праці, капіталу і товарам вільно переміщатися і утримується від примусу і тиску на свободи, втручається лише у разі необхідності збереження і функціонування самого себе. Індекс економічної свободи базується на 10-и індексах, які вимірюються по шкалі від 0 до 100, причому, показник 100 відповідає максимальній свободі: Свобода бізнесу, Свобода торгівлі, Податкова свобода, свобода від уряду, грошова свобода, свобода інвестицій, фінансова свобода, захист прав власності, свобода від корупції, свобода трудових стосунків.

Вага кожного з 10 факторів вважається однаковою, через це загальний індекс являє собою середнє арифметичне від показників. Всі країни по цьому індексу діляться на наступні групи:

- вільні — з показником 80–100;
- в основному вільні — з показником 70–79,9;
- помірно вільні — з показником 60–69,9;
- в основному невольні — з показником 50–59,9;
- деспотичні — з показником 0–49,9;

За цим рейтингом 179 країн світу поділено на 5 груп залежно від значення сукупного показника. У 2008 р. Україна в цьому рейтингу посіла 133-є місце серед 157 країн світу та 39-е серед 41 країни Європи і належить до переважно економічно не вільних. У 2009 році вона посіла вже 152 місце з показником 48,8 та потрапила до групи деспотичних країн (табл. 3) [4].

При цьому за більшістю величин показників її позиції є значно гіршими, ніж середні для країн світу та Європи. Експерти зазначають, що в Україні в умовах відносно нормального розвитку у сфері торгівлі та оподаткування існують проблеми щодо свободи підприємництва, свободи грошових відносин, інвестицій, захисту прав власності та свободи від корупції, у розмірах державного апарату управління.

Таблиця 3

Динаміка показників рейтингу України за Індексом економічної свободи у 1995–2009 рр.

Роки	Ранг	Величина	Свобо-да бізнесу	Свобода торгівлі	Фіскальна свобода	Монетарна свобода	Інвестицій на свободу	Свобода від корупції	Кількість країн у рейтингу
1995	95	39,9	55	55,0	61,8	0,0	50	10	101
1996	127	40,6	55	66,0	57,7	0,0	50	30	142
1997	133	43,5	55	66,0	61,1	0,0	50	30	150
1998	140	40,4	55	53,0	64,4	0,0	50	30	156
1999	137	43,7	55	53,0	63,0	39,3	50	30	161
2000	129	47,8	55	70,0	62,3	63,0	50	28	161
2001	131	48,5	55	70,0	63,8	62,3	50	26	155
2002	133	48,2	55	71,0	66,1	58,2	50	15,0	156
2003	128	51,1	55	74,6	67,1	64,0	30	21,0	156
2004	114	53,7	55	74,4	67,5	74,5	30	24,0	155
2005	101	56,1	55	76,2	83,0	76,2	30	23,0	155
2006	110	54,6	43,1	77,2	90,2	72,9	30	22	157
2007	135	51,6	43,6	77,2	83,6	68,4	30	26	157
2008	133	51,1	44,3	82,2	79,0	69,9	30	28	157
2009	152	48,8	38,7	82,6	77,9	61,5	20	25	179

Так, рівень фінансової свободи для України має оцінку 50, тоді як середній по Європі – 66,3, середній по світу – 51,1; свобода від корупції відповідно 28, 57 та 40; право власності – 30, 62 та 45; свобода праці – 54,3, 63,4 та 61,5; монетарна свобода – 69,9, 78,6 та 74,2; свобода бізнесу – 44,3, 75,9 та 62,3; інвестиційна свобода – 30, 65,4 та 49,7. При цьому слід урахувати, що, згідно з особливостями

міжнародних зіставлень, в основу розрахунків покладено макроекономічні дані 2005 р. Цю особливість слід брати до уваги й при аналізі динаміки місця України в рейтингу 1995–2009 рр.

Дані таблиці 3 свідчать, що найкращу позицію в рейтингу з урахуванням кількості охоплених країн Україна посідала у 2005 р. Зважаючи на збільшення кількості країн, що аналізуються, величина Індексу протягом 2006–2007 рр. почала зростати. Перехід України до рангу деспотичних країн можна розглядати як наслідок впливання світової фінансової кризи. Отже погіршилися рівень захисту прав власності, свобода торгівлі, а загалом й інвестиційний клімат держави.

Розвиваючи наведені положення, проаналізуємо рейтингові оцінки конкурентоспроможності України, складені експертами Всесвітнього Економічного Форуму (ВЕФ). Звіт 2009 р. включає оцінки 133 країн [5]. Індекс глобальної конкурентоспроможності (GCI) складається з 12 елементів, зокрема, таких: "Якість інститутів", "Інфраструктура", "Макроекономічна стабільність", "Здоров'я й початкова освіта", "Вища освіта і професійна підготовка", "Ефективність ринку товарів і послуг", "Ефективність ринку праці", "Розвинутість фінансового ринку", "Технологічний рівень", "Розмір ринку", "Конкурентоспроможність компаній" та "Інноваційний потенціал".

Слід зауважити, що у 2007 р. автори звіту ратифікували країни на 5 груп за рівнем розвитку і показником ВВП на душу населення в доларовому обчисленні: I група (факторний розвиток) з рівнем доходів менше 2 тис. дол. включає 44 країни; II група (перехідна до ефективного розвитку) з рівнем доходів 2–3 тис. дол. – 18 країн; III група (ефективний розвиток) з рівнем доходів 3–9 тис. дол. – 27 країн; IV група (перехідна до інноваційного розвитку) з рівнем доходів від 9–17 тис. дол. – 11 країн; V група (інноваційний розвиток) з рівнем доходів понад 17 тис. дол. включає 31 країну. Україна віднесена авторами доповіді до II групи з рівнем доходів 2–3 тис. дол. [5].

За індексом GCI у 2007 році Україна посіла 73-є місце з показником 3,98, у 2008 році – вже 72 позицію. Але у рейтингу Всесвітнього економічного форуму за 2009–2010 роки Україна зайняла 82-у позицію серед 133 країн, опустившись одразу на 10 позицій порівняно з результатами попереднього дослідження. Після періоду відносної стабільності рейтингу в 2006–2008 роках наша країна істотно погіршила свої позиції і тепер знаходиться поруч із країнами, які раніше завжди випереджала. Безпосередніми сусідами України по рейтингу конкурентоспроможності 2009–2010 є Гамбія та Алжир [6].

В цілому перед натиском фінансової кризи не встояли рейтинги цілої низки країн із економіками, що розвиваються. Різке падіння на десять і більше позицій у 2009 році відбулося ще в дев'яти країнах: Ботсвані, Гані, Латвії, Малі, Монголії, Росії, Сирії, Філіппінах і Хорватії. При цьому Латвія та Росія погіршили свої результати на 14 і 12 позицій відповідно. Рейтинг України максимально погіршився за трьома складовими: макроекономічна стабільність (падіння на 15 пунктів), рівень розвитку фінансового ринку (падіння на 21 пункт) і оснащеність новими технологіями (падіння на 15 пунктів).

Переважно погіршення позицій відбулося саме по тих складових, де Україна вже була найменш конкурентоспроможна: за макроекономічною стабільністю та рівнем розвитку фінансового ринку нині вона посідає 106-те місце серед 133 країн.

Таким чином, оцінюючи позиції України за субіндексами та глобальним індексом конкурентоспроможності (дослідження ВЕФ) слід визнати, що найбільш проблемними для ефективного розвитку є базові фактори, зокрема, неефективність інститутів влади, макроекономічна нестабільність, неефективність розвитку ринків товарів і послуг, нерозвинутість фінансового ринку, неефективність бізнес-середовища.

Україна потрапляє до категорії держав з низьким рівнем інвестиційного благополуччя. Це означає, що в коротко- і середньотерміновій перспективі без запровадження екстрених заходів щодо поліпшення інвестиційного статусу Україні не вдасться підвищити рівень інвестування для повноцінного економічного зростання. У 2009 р. наша країна порівняно з 2008 р. знизилася на дві позиції в рейтингу інвестиційного благополуччя. Найбільш критичними зонами у сфері забезпечення інвестиційного благополуччя в 2009 р. для України були: значне падіння ВВП, високий рівень інфляції, низький суверенний кредитний рейтинг, складні умови ведення бізнесу, високий рівень корупції, несприятливі політичні умови.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, поточні інвестиційні та бізнес-можливості в Україні, виходячи з наведених світових рейтингів і наших досліджень, є в більшості випадків посередніми і малопривабливими для надходження серйозного іноземного капіталу. Для формування сприятливого інвестиційного середовища та підвищення інноваційної активності, поліпшення структури зовнішньої торгівлі та утримання зовнішньоторговельного сальдо в допустимих межах доцільно:

- провести комплексну програму соціально-економічного розвитку, передбачивши в ній узгоджені заходи інноваційної, промислової, експортної політики;
- створити сприятливі умови щодо стимулювання експортних операцій, налагоджування контрактів з закордонними партнерами;
- розробити програми стимулювання впровадження сучасних досягнень науки та техніки у виробничі процеси;
- здійснювати обмеження імпорту продукції, для виробництва якої в Україні є власний потенціал.

Література

1. Про стан платіжного балансу України за 2009 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
2. Панфілова Т. Україна в глобальному торгівельному та інвестиційному середовищі / Т. Панфілова // Фінанси України. – № 3. – 2008. – С. 75–84.
3. Globalization Index 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.foreignpolicy.com>
4. 2008 Index of Economic Freedom [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.heritage.org/index>.
5. The Global Competitiveness Report 2009-2010.WEF [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.weforum.org>
6. Ізосімова Н. Конкурентоспроможність України після кризи: десять сходинок униз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dt.ua>

Надійшла 09.10.2010

УДК 658

А. А. ПИЛИПЧУК

Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»

ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА З ТОЧКИ ЗОРУ РЕСУРСНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ПІДХОДУ

У статті розглянуто зміст економічної безпеки підприємства з точки зору ресурсно-функціонального підходу, обґрунтовано її функціональний взаємозв'язок з потенціалом підприємства, зокрема стратегічним.

The article examines the content of economic security point of view of resource-functional approach, based its functional relationship with the potential of the enterprise, including strategic.

Ключові слова: безпека, економічна, ресурси, функціональні складові, потенціал, стратегічний.

Актуальність теми. Функціонування підприємств в сьогоденних умовах невизначеності потребує відповідності внутрішнього середовища зовнішньому. Причому дана відповідність як необхідна умова реалізації його потенціалу має забезпечуватись, перш за все, ефективною системою економічної безпеки підприємства. В той же час збільшення кількості збанкрутілих підприємств або таких, що опинилися на межі банкрутства, за період фінансово-економічної кризи переконливо свідчить про її відсутність. Практика вітчизняного менеджменту показує, що економічна безпека підприємства ототожнюється з відповідною службою на підприємстві, що, як правило, лише частково реалізує її функціональні напрямки. Розглянуті фактори роблять тему дослідження автора досить актуальною.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженню питань економічної безпеки підприємства присвячені праці таких вчених, як В. Щелкунов, О. Ареф'єва, В. Геєць, В. Губський, В. Пономарьов, О. Кірієнко, Т. Кузенко, Л. Абалкін, В. Тамбовцев, Є.Олейніков, А. Колосов, В. Шликов, О. Грунін, В. Сенчагов, Г. Козаченко, М. Єрмошенко, В. Мунтян, Г. Задорожний, А. Ляшенко. Предметом їх дослідження є поняття «економічна безпека підприємства», система й механізм її забезпечення, проте в них недостатньо розглянуто зміст економічної безпеки з точки зору ресурсно-функціонального підходу, зокрема її співвідношення з потенціалом підприємства.

Мета статті. Поглибити зміст економічної безпеки підприємства з точки зору ресурсно-функціонального підходу.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні існує безліч широковідомих й вузько спрямованих підходів до змісту економічної безпеки підприємства, що пояснюється багатовекторністю факторів впливу. Одним з найбільш досліджених й базових є ресурсно-функціональний підхід. Здобутком даного підходу є визначення поняття «економічна безпека підприємства», а також її структурних складових.

Автори цього підходу розглядають економічну безпеку підприємства як «стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загрозам і для забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому» [1].

Визначення, в яке входить величина, що важко визначити – ефективність використання корпоративних ресурсів. Безумовно, ефективність використання корпоративних ресурсів у результаті, як причина або як наслідок, може характеризувати ступінь ЕБП. Але ж виникає проблема визначення, що саме відноситься до цих корпоративних ресурсів і чи розглядати їх вплив на ЕБП разом або окремо.

У визначенні не згадана можливість використання некорпоративних ресурсів забезпечення ЕБП, наприклад державних правоохоронних органів, системи регулювання торгових та виробничих відносин. Також неможливо визначити чи є швидкий, динамічний розвиток підприємства або навпаки, застій, стабільним функціонуванням.

Більш доцільним визначенням, на нашу думку, є таке: «економічна безпека підприємства – це такий